

um sáttastörf í vinnudeilum.

(Lagt fyrir Alþingi á 99. löggjafarþingi 1977—78.)

1. gr.

Félagsmálaráðherra skipar ríkissáttasemjara til fjögurra ára í senn.

Hann skal vera íslenskur ríkisborgari, fjár síns ráðandi og hafa óflekkað mannorð. Þess skal gætt, að afstaða hans sé slík, að telja megi hann óvilhallan í málum launþega og vinnuveitenda.

Félagsmálaráðherra skipar einnig vararíkissáttasemjara til fjögurra ára í senn og skal hann fullnægja sömu skilyrðum og ríkissáttasemjari.

Vararíkissáttasemjari tekur við störfum ríkissáttasemjara, þegar hann er forfallaður, og er honum til aðstoðar, þegar þörf krefur.

Ríkissáttasemjari getur skipað aðstoðarsáttasemjara til að aðstoða sig við lausn vinnudeilu, eða vinna sjálfstætt að lausn einstakrar vinnudeilu. Það er borgaraleg skylda að taka að sér aðstoðarsáttasemjarastarf, en undanþegnir henni eru þó ráðherrar og hæstaréttardómarar.

Vararíkissáttasemjari og aðstoðarsáttasemjarar hafa réttindi og bera skyldur ríkissáttasemjara, þegar þeir eru að störfum.

Laun ríkissáttasemjara skulu ákveðin á sama hátt og laun ráðherra og hæstaréttardómara. Félagsmálaráðherra ákveður hins vegar laun vararíkissáttasemjara og aðstoðarsáttasemjara.

2. gr.

Ríkissáttasemjari skal hafa skrifstofu í Reykjavík. Hann ræður sér starfslið.

3. gr.

Ef sýnt þykir, að vinnudeila hafi mjög alvarlegar afleiðingar, getur ríkisstjórnin skipað sérstaka sáttanefnd til að vinna að lausn deilunnar. Skal samráð haft við ríkissáttasemjara og deiluaðilja, áður en sáttanefnd er skipuð. Sáttanefndarmenn hafa réttindi og bera skyldur ríkissáttasemjara, meðan þeir eru að störfum.

Félagsmálaráðherra ákveður þóknun sáttanefndarmanna.

4. gr.

Ríkissáttasemjari skal hafa með höndum sáttastörf í vinnudeilum og önnur þau störf, sem honum eru falin með lögum þessum og öðrum lögum.

Hann skal fylgjast með ástandi og horfum í atvinnulífi og á vinnumarkaði um allt land. Sérstaklega skal hann gefa gaum öllu, sem gerist í kjaramálum, einkum því sem gæti valdið vinnudeilum.

Samtökum launþega, vinnuveitenda, og ófélagsbundnum vinnuveitendum, sem sjálfir semja um kjör starfsmanna sinna, ber að senda ríkissáttasemjara samrit allra kjarasamninga, jafnskjótt og þeir hafa verið undirritaðir, svo og allar síðari breytingar á þeim.

Sömu aðiljar skulu senda ríkissáttasemjara allar kaupgjaldsskrár og önnur ákvæði um starfskjör.

Aðiljum þeim, sem ræðir um í 3. mgr., er einnig skylt að senda ríkissáttasemjara samrit af uppsögn kjarasamninga og kröfugerð, jafnskjótt og send eru gagnaðilja.

5. gr.

Samningsaðiljum er skylt að gefa ríkissáttasemjara kost á að fylgjast með vinnudeilu og samningaumleitunum, hvenær sem hann óskar þess.

Ríkissáttasemjara er ávallt heimilt að taka í sínar hendur stjórn samningaviðræðna, ef hann telur það heppilegt.

Ef slitnar upp úr samningaviðræðum aðilja eða annar hvor þeirra telur vonlítið um árangur af frekari samningaumleitunum, getur hvor þeirra um sig eða báðir sameiginlega vísað deilunni til ríkissáttasemjara. Þegar ríkissáttasemjari hefur fengið tilkynningu þess efnis, er honum skylt að kveðja aðilja eða umboðsmenn þeirra til fundar svo skjótt sem kostur er og halda síðan áfram sáttaumleitunum, meðan von er til þess að þær beri árangur.

Ef tilkynning berst um vinnustöðvun samkvæmt 16. gr. laga um stéttarfélag og vinnudeilur nr. 80/1938, er ríkissáttasemjara skylt að kveðja deiluaðilja þegar í stað til samningaviðræðna, þótt þeir hafi þá ekki vísað deilunni til hans.

Samningsaðiljum er skylt að sækja eða láta sækja samningafund, sem sátta-
semjari kveður þá til.

6. gr.

Sáttafundi skal halda fyrir luktum dyrum.

Á sáttafundi skal leggja fram eftirrit þeirra skjala, sem farið hafa milli aðilja í deilunni, enda hafi þau ekki verið send ríkissáttasemjara áður.

Bannað er að skýra frá eða leiða vitni um umræður á sáttafundum og tillögur, sem fram kunna að hafa verið bornar, nema með samþykki beggja samningsaðilja.

7. gr.

Sáttasemjari getur krafist aðilja að vinnudeilu um hverjar þær skýrslur og skýringar, sem hann telur nauðsynlegar til að leysa vinnudeilur. Hann getur krafist allar opinberar stofnanir um þær upplýsingar og skýrslur, sem hann telur þörf á. Með öll slík gögn skal fara sem trúnaðarmál ef þess er óskað.

8. gr.

Ef samningaumleitunar sáttasemjara bera ekki árangur, er honum rétt að leggja fram miðlunartillögu til lausnar vinnudeilu. Miðlunartillögu skal leggja fyrir félag eða félagasambönd launþega og vinnuveitenda eða einstakan vinnuveitanda, eigi hann í vinnudeilu, til samþykkis eða synjunar. Sáttasemjara ber að ráðgast við samninganefndir aðilja, áður en hann ber fram miðlunartillögu.

9. gr.

Sáttasemjari ákveður í samráði við samninganefndir aðilja, hvenær og hvernig atkvæðagreiðsla skuli fram fara.

Ef ágreiningur snertir aðeins ákveðna deild eða starfsgrein innan félags eða félagasambands, getur sáttasemjari ákveðið, að atkvæðagreiðsla taki eingöngu til deildarinnar eða starfsgreinarinnar.

Ef tvö eða fleiri félag eða félagasambönd eiga saman í deilu, getur sáttasemjari í samráði við samninganefndir borið fram eina miðlunartillögu, er taki til fleiri en eins deiluaðilja eða þeirra allra. Atkvæðagreiðsla og talning atkvæða fer þá fram í sameiningu hjá öllum þeim félagum eða samböndum, sem miðlunartillaga nær til, þannig að sameiginlegt atkvæðamagn ræður úrslitum um samþykkt eða synjun.

Sáttasemjara er einnig heimilt að efna til sameiginlegrar atkvæðagreiðslu, þótt hann beri fram fleiri en eina miðlunartillögu, enda sé það gert samtímis. Gilda þá reglur 3. mgr. eftir því sem við á.

Áður en atkvæðagreiðsla hefst skal afhenda sáttasemjara kjörskrá. Félagsdómur dæmir um kjörskrárdeilur.

Atkvæðagreiðsla skal vera skrifleg og leynileg.

Sáttasemjara eða fulltrúum hans er heimilt að vera viðstaddir kjörfundi.

10. gr.

Miðlunartillaga skal borin undir atkvæði eins og sáttasemjari gekk frá henni og henni svarað játandi eða neitandi.

Aðiljar skulu eftir því sem við verður komið sjá um að atkvæðisbærir félagsmenn geti kynnt sér miðlunartillögu í heild. Eigi má birta miðlunartillögu öðrum en þeim, sem hlut eiga að máli, án samþykkis sáttasemjara, fyrr en greidd hafa verið atkvæði um hana.

11. gr.

Jafnskjótt og atkvæðagreiðsla er lokið skulu atkvæði og kjörgögn afhent sáttasemjara. Talning atkvæða fer fram undir stjórn sáttasemjara og er hverjum aðilja heimilt að hafa umboðsmann viðstaddan talninguna.

12. gr.

Miðlunartillaga telst felld, ef minnst 50% af greiddum atkvæðum eru á móti henni, enda hafi minnst 35% atkvæðisbærra manna eða meira greitt atkvæði. Á móti hverjum einum af hundraði, sem tala greiddra atkvæða lækkar niður fyrir 35%, þarf mótatkvæðafjöldinn að hækka um einn af hundraði til að fella tillögunu. Ef ekki hafa a. m. k. 20% atkvæðisbærra manna greitt atkvæði, telst tillagan samþykkt. Þeir, sem vegna fjarveru eða veikinda sannanlega eru útilokaðir frá að neyta atkvæðisréttar síns, teljast ekki atkvæðisbærir í þessu sambandi.

Sáttasemjari sker úr öllum vafaatriðum, sem rísa kunna við atkvæðagreiðslur, sbr. þó 5. mgr. 9. gr. Er úrskurður hans endanlegur.

13. gr.

Sáttasemjarar geta borið fram miðlunartillögu eins oft og þeim þurfa þykir.

14. gr.

Ef sáttatilaunum í mikilvægri deilu er hætt án árangurs, getur rikissáttasemjari birt skýrslu um málið á þann hátt, sem hann álítur heppilegast til þess að almenningur fái rétta hugmynd um deiluna.

15. gr.

Ef annar hvor aðili vill samþykkja miðlunartillögu sáttasemjara eftir að sáttumleitun hefur verið hætt án árangurs, sendir hann sáttasemjara yfirlýsingu um það. Sáttasemjara ber þegar að láta gagnaðilja vita um yfirlýsinguna. Vilji hann einnig fallast á miðlunartillögunu, sér sáttasemjari um, að aðiljar gangi frá samningum sínum á milli.

16. gr.

Nú hafa sáttumleitunir sáttasemjara hætt án árangurs, og ber honum þá að hefja þær á ný, ef annar hvor aðili óskar þess, eða hann telur það heppilegt. Þó ber honum ætíð að gera tilraun til sáttar með aðiljum innan 14 sólarhringa frá því hann hætti seinustu samningatilaunum sínum.

17. gr.

Sáttasemjarar skulu halda gerðabækur og skrá þar hvar og hvenær sáttafundir eru haldnir, nafn sáttasemjara og viðstaddra aðilja eða fulltrúa þeirra. Geta skal framlagðra skjala og þess hins helsta, sem fram fer.

18. gr.

Ríkissáttasemjari skal senda félagsmálaráðherra skýrslur um störf sín samkvæmt lögum þessum svo oft sem þurfa þykir og ekki sjaldnar en einu sinni á ári.

19. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. júní 1978. Fellur þá úr gildi III. kafli (19.—37. gr.) laga nr. 80 11. júní 1938 um stéttarfélög og vinnudeilur.

Ákvæði til bráðabirgða.

Við gildistöku laga þessara fellur niður umboð núverandi sáttasemjara.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Engum blandast hugur um að stofnun starfs sáttasemjara í vinnudeilum hafi verið heillaspor. Árið 1925 voru fyrst sett lög um sáttatilaunir í vinnudeilum, en núgildandi ákvæði eru í III. kafla laga nr. 80 11. júní 1938 um stéttarfélög og vinnudeilur. Síðan hefur margt breyst í þjóðfélagi voru. Starfsemi sáttasemjara ríkisins hefur margfaldast, ný verkefni hafa verið til hans lögð og verkefnaaukning í framtíðinni blasir við. Með þetta í huga er hér lagt til að breytt verði lagaákvæðum um sáttatilaunir í vinnudeilum.

Meginbreytingarnar, sem lagt er til að gerðar verði eru þær:

Að starf sáttasemjara verði aðalstarf, að á hann verði lögð miklu ríkari skylda en nú er til að hefjast handa um sáttastörf, og honum fengið starfslið.

Að sáttasemjara verði veittur viðtækari réttur til afskipta af vinnudeilum en er í gildandi lögum og jafnframt lögð á hann ríkari skylda til að hefjast handa um sáttastörf en nú er, sbr. 5.—6. gr.

Athugasemdir við einstakar greinar.

Um 1. gr.

Grein þessi svarar til ákvæða 19.—21. gr. og 23. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Lagt er til að gerð sé gagnger breyting á skipan sáttasemjara í vinnudeilum. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að felld verði niður skipting landsins í sáttumdammi svo sem nú er. Virðist skipting þessi hafa harla lítinn tilgang með hliðsjón af samgönguháttum þeim, sem nú eru. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir því að stofnað verði embætti ríkissáttasemjara, er félagsmálaráðherra skipi mann í til 4 ára í senn. Miðað er við að hér verði um fullt starf manns að ræða, enda störf ríkissáttasemjara aukin mjög samkv. frumvarpinu. Þá er gert ráð fyrir, að félagsmálaráðherra skipi einnig vararíkissáttasemjara til sama tíma. Starf hans verði aukastarf, enda fari hann með störf ríkissáttasemjara þegar hann er forfallaður og verði honum til aðstoðar þegar þörf krefur.

Enn fremur er gert ráð fyrir, að ríkissáttasemjari geti hvatt menn sér til aðstoðar bæði við laun vinnudeilu eða til að vinna sjálfstætt að laun einstakrar vinnudeilu. Ekkert er því til fyrirstöðu, að aðstoðarsáttasemjari geti verið búsettur úti á landi og vinni að laun deilu í tilteknu umdæmi.

Gert er ráð fyrir, að laun ríkissáttasemjara verði ákveðin á sama hátt og laun ráðherra og hæstaréttardómara og hann verði utan venjulegrar launaraðar enda ófært að hann standi í samningum eða deilum um laun sín. Hinsvegar er gert ráð fyrir, að félagsmálaráðherra ákveði laun vararíkissáttasemjara og aðstoðarsáttasemjara, enda mundi vera hér um aukastörf að ræða.

Markmiðið með þeim breytingum, sem hér er lagt til að gerðar verði, er það, að efla embætti ríkissáttasemjara, gera það að föstu embætti og gefa ríkissáttasemjara, kost á að gefa sig óskiptan að starfinu. Verður slíkt að teljast nauðsyn eins og málum er nú háttað í þessum efnunum.

Um 2. gr.

Eðlilegt þykir, að sáttasemjari ráði sjálfur starfsfólk sitt. Um laun þess og stöðu fer eftir almennum reglum.

Um 3. gr.

Samsvarar 22. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Um 4. gr.

Grein þessi svarar efnislega til 24. og 25. gr. 1. og 2. mgr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur. Ákvæði eru þó gerð nokkru skýrari.

Um 5. gr.

Grein þessi svarar til ákvæða 25. gr. 3. mgr., 26. og 27. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur. Störf sáttasemjara eru hér nokkuð skilgreind.

Meginákvæði greinarinnar eru þessi:

Gefa skal ríkissáttasemjara kost á að fylgjast með vinnudeilu og samningaviðræðum hvenær sem hann óskar þess. Sáttasemjara er heimilt að taka í sínar hendur stjórn samningaviðræðna þegar hann telur það heppilegt. Slitni upp úr samningaviðræðum eða annar hvor aðilja telji vonlítið um árangur af frekari samninga-
leitunum geta þeir hvor um sig eða báðir vísað deilunni til sáttasemjara. Þegar deilu hefur verið vísað til sáttasemjara skal hann kveðja aðilja til fundar svo skjótt sem kostur er og halda áfram sáttatilraunum. Hafi borist tilkynning um vinnu-
stöðvun er sáttasemjara skylt að kveðja deiluaðilja þegar í stað til viðræðna enda þótt deilunni hafi ekki verið vísað til hans. Samningsaðiljum er skylt að sækja eða láta sækja sáttafundi er sáttasemjari kveður til.

Um 6. gr.

Ákvæði greinar þessarar svara til ákvæða 28. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur og þarfnast ekki skýringa.

Um 7. gr.

Grein þessi svarar efnislega til 29. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Um 8. gr.

Ákvæði þessarar greinar svarar til ákvæða 1. mgr. 30. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Um 9. gr.

Grein þessi svarar til 2. mgr. 30. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur. Hér er um nokkrar efnisbreytingar að ræða, og ákvæði öll gerð skýrari. Rétt er að benda á þrjú atriði í sambandi við atkvæðagreiðslur um miðlunartillögur. Ef ágreiningur varðar aðeins ákveðna deild eða starfsgrein innan félags eða félagasambands, þá getur sáttasemjari ákveðið, að atkvæðagreiðsla taki eingöngu til deildarinnar eða starfsgreinarinnar. Ef fleiri aðiljar eiga saman í deilu, þá getur sáttasemjari ákveðið að bera fram eina miðlunartillögu er taki til fleiri en eins aðilja. Atkvæðagreiðsla og talning atkvæða fari þá fram í sameiningu hjá öllum þeim félögum eða samböndum sem miðlunartillagan nær til, þannig að samtalið atkvæðamagn ráði úrslitum um samþykkt eða synjun. Enn er sáttasemjara heimilt að efna til sameiginlegrar atkvæðagreiðslu þótt deila taki til margra aðilja og þá það þó hann beri fram fleiri en eina miðlunartillögu, enda sé það gert samtímis. Sameiginlegt atkvæðamagn ráði þá einnig úrslitum um samþykkt eða synjun.

Þá er hér ákvæði um það, að áður en atkvæðagreiðsla um miðlunartillögu hefst skuli stjórn eða samninganefnd aðilja afhenda sáttasemjara kjörskrá. Deilur geta risið upp um hvort kjörskrá sé rétt. Skal Félagsdómur dæma um þau atriði.

Um 10. gr.

Grein þessi samsvarar 3. mgr. 30. gr. og 31. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Um 11. gr.

Grein þessi svarar til 1. mgr. 32. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Um 12. gr.

Fyrri málsgrein er samhljóða 3. mgr. 32. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Í síðari málsgreininni er ákvæði um það, að sáttasemjari skeri úr öllum vafatriðum, sem rísa kunna í sambandi við atkvæðagreiðslur og sé úrskurður hans endanlegur.

Um 13.—16. gr.

Svara til ákvæða 33.—36. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.

Um 17. og 18. gr.

Samsvara lokaákvæði 24. gr. og 3. mgr. 28. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur.